

מדינת ישראל
משרד החינוך

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' מורשת

הפקוח על הוראת המקרא

בחינוך הממלכתי

יום חמישי ז' אב תשפ"ב, 04/08/22

לכבוד,

מורי התנ"ך בחינוך הממלכתי,

שלום רב,

בחינות הקיץ גם השנה היו בצל סימני הקורונה וההחלטות בעקבותיהם. המיקוד וחוקי המענה, הקלו עד מאד על המורים והתלמידים וזאת רואים בהישגים הנאים בבחינות הקיץ. להבדיל מהשנה הקודמת, מספר הנבחנים בבחינות הקיץ היה יחסית גדול, אם כי עדיין בממדי ההיבחנות קטן ביותר, להם היינו מורגלים טרום עידן הקורונה. להזכיר כי מתקיים סבב בחירה של היבחנות חיצונית בין ארבעת מקצועות המח"ר, כך שנתוני ההיבחנות משתנים ממועד למועד ומשנה לשנה.

עם סיום בדיקת בחינות הקיץ תשפ"ב, ברצוני לשתף אתכם בתוצאות ובהישגי התלמידים ולהעלות מספר תובנות. התובנות, נכתבו בתום תהליך ההערכה, ומאוסוף הדברים מצוותי ההערכה. כמו כן, הניתוח הסטטיסטי של השאלונים, שפך אור על הנתונים, חידד ואישש חלק ניכר מהתובנות אשר יובאו לפניכם. התובנות יסייעו בידכם במתן הדגשים והכוונה בתהליכי ההוראה, הלמידה וההערכה במהלך הלימוד.

להלן הנתונים :

שאלון	שם השאלון	ציון
1261	2 יח"ל*	74.64
1267	2 יח"ל* מתוקשבת בשילוב מדיה	75.86
1264	עולים*	70.98
1262	30% משנה ואקסטרנים	69.14
1252	30% משנה ואקסטרנים עולים	72.75
1361	יחידות מורחבות	76.81
1362	יחידות מורחבות נבחנים אקסטרנים	80.61
	*ציון בחינה בלבד.	

תובנות כלליות:

התובנות המופיעות להלן (לא בסדר חשיבות) מתייחסות למועד קיץ 2022 בלבד. אלה מצטרפות ומתווספות לתובנות שפורסמו במועדים הקודמים.

הפקוח על הוראת המקרא

בחינוך הממלכתי

- חוקי המענה למבחן זה, יצר איזון ויחס סביר בין הניקוד שניתן לנושאי בראשית ושמות, לבין נושא הבחירה. כמו כן מענה על כל הסעיפים בשאלות הגדולות, אפשר צבירת נקודות בכל אחד מהסעיפים.
- בנושאי בראשית ושמות, משתקפת למידה נאותה של הנושאים, וההישגים הנאים בהם מעידים על כך. בנושאי הבחירה, ניתן היה לזהות בברור מהו הנושא אשר נלמד בכיתה, ומהם הנושאים שלא נלמדו ובכל זאת תלמידים בחרו בהם. הנושא בו ההישגים היו נמוכים היה "שיבת ציון". התשובות חסרו את ההקשר והרקע, שנדרשו להבנת השאלות.
- קריאת השאלה והבנת מרכיביה ודרישותיה השונים, חשובים ביותר למענה מדויק ונדרש. נתקלנו בקושי כזה בכמה שאלות, שהתלמידים לא דייקו בניתוח השאלה ודרישותיה, וענו חלקית. לעיתים ענו לא על מה שהם נשאלו.
- יש להקפיד לענות על השאלה, בטווח הפסוקים המובאים בשאלה ולא מכל הפרק בכללותו.
- בציטוט מהפסוקים, יש לדייק בו ולהסבירו.
- סעיפי א' נועדו להפיק את המידע מהפסוקים הנדונים. סעיפי ב' וג' משמשים להבניית הידע ויש להכין את התלמידים לכך בדרכי ההוראה למידה שלנו. יש והם יעסקו בהבנה מעמיקה ורחבה של הסוגיות השונות, בסדר חשיבה גבוה, בהשוואה ממקורות מקראיים וחוג מקראיים, בפרשנות מסורתית ובקרתית ועוד. ראה [במבנה הבחינה](#).
- בתהליכי ההוראה הלמידה וההערכה, יש לתת את הדעת לשילובם של [המיומנויות](#) (עמ' 28-29) ביניהם אמצעים רטוריים ואומנותיים כחלק בלתי נפרד מהמידע בטקסט המקראי. אלה מאירים וחלק בלתי נפרד מהטקסט ומהותו.
- מיומנות ההשוואה לקתה בחסר. בשאלות בהן נדרשה השוואה, תלמידים רבים התייחסו לטקסט אחד בלבד ולא לשני הקטעים. כמו כן מהותה של שאלת השוואה היא להוביל למסקנה. זו הייתה חסרה בתשובות התלמידים.
- מושגים מהותיים לתחום הדעת היו חסרים לתלמידים כדוגמת "עיקרון הענישה", "מידה כנגד מידה" "סיפור אטיולוגי", "מילה מנחה" "תפיסה מקראית",
- התגלה קושי בהמשגה של ביטויים כגון "עיקרון", "תחום", "צורך", "מסתייג", "עולה בקנה אחד", "מועל בתפקידו", "עוול", "נס", "לא אוכל", "עקרוני" "מעשי" "ירא", "וירא".
- יש לתת את הדעת בתהליכי ההוראה והלמידה, מהי פרשנות מסורתית או מודרנית ומהותה. תלמידים אינם יודעים כיצד לגשת לשאלות בהן מופיעה פרשנות, ולעיתים הם בוחרים לחזור או לצטט מדברי הפרשן מבלי להסביר או לענות על מה שנדרש בשאלה.
- התמודדות יפה מאד בקטע להבנה וניתוח. ניכר כי יש בידי התלמידים המיומנויות להתמודדות עם הטקסט המקראי על היבטיו השונים. ניתן לראות כי ההתייחסות בשגרת ההוראה והלמידה, לכל פרק ופרק כמו היה זה קטע להבנה וניתוח, זכתה לחיזוק מיומנות העיון העצמי במקרא. וההישגים הנאים בפרק זה מעידים על כך.
- ההתמקדות במידע על הדמויות בכל פרק נלמד, מאפיל לא אחת על ראיית התהליכים שדמויות אלה עוברות. למשל דמותו של יוסף. לכן בד בבד עם לימוד הפרק, יש ללמד על כל היחידה כולה על סוגיותיה ודמויותיה. לימוד סביב רעיון גדול/ תימה מרכזית של כל היחידה, יכול לסייע בידכם.

הפקוח על הוראת המקרא

בחינוך הממלכתי

- בלימוד נושאי הבחירה (כמעט בכולם) יש ללמד את הרקע, התקופה הנסיבות והסוגיות המרכזיות ולא להסתפק במידע העולה מהטקסט המקראי בלבד. התלמידים זקוקים להקשר שכה מובן לנו אך לא תמיד מובן להם.
- מיומנות ניסוח ובניית טיעון, חסרה מעט לתלמידים .

שאלון 1261:

באופן כללי ניתן לומר כי בנושאי בראשית ושמות, ההישגים נאים, ויכולים להעיד על הוראה ולימוד נאותים.

בנושאי הבחירה מרבית התלמידים בחרו לענות על נושא החוק. מיעוט תלמידים בחרו לענות על הנושאים האחרים. הציון הכולל של כל הנושאים הנבחרים היה בינוני, למעט נושא שיבת ציון שהישגי התלמידים בנושא זה היו נמוכים מאד.

שאלה 6 – "שיבת ציון"

ממוצע השאלה היה נמוך מאד.

היה זה הנושא השני שמספר התלמידים שבחרו בו היה גדול. השאלות ברובן עסקו במידע העולה מן הטקסט, אך יחד עם זאת נדרש להן פרטי מידע ורקע על התקופה המדוברת, על סוגיותיה ומורכבותה. אלה חסרו לתלמידים, והמענה היה בהתאם.

סעיף א- השאלה דרשה מידע העולה מפסוקים נתונים. חוסר הידע לגבי התקופה הנדונה ובעיותיה תרם להישגים הנמוכים.

סעיף ב' ו- ג' - ההערה לגבי סעיף א' מתאימה לסעיפי ב' ו- ג'.

שאלה 7- נביא ונבואה

ממוצע השאלה היה בינוני.

סעיף א- שאלה העוסקת בהפקת מידע מפסוקים נתונים. יחד עם זאת גם כאן נדרש מידע על התקופה הרקע הזמן והנסיבות שבהם פועל הנביא. ציון מאד נמוך.

סעיף ב- האנאלוגיה בין הטענות של ירמיהו לבין השיר נעשתה כהלכה. השיר עזר לתלמידים למקד את תשובותיהם.

סעיף ג- דברי בן גוריון על ירמיהו סייעו בידי התלמידים למקד את תשובותיהם ולמצוא להם ביטוי בפרק הנדון.

שאלה 8 - "חוק וחברה"

ממוצע השאלה היה בינוני.

ניכר כי מרבית התלמידים בחרו בנושא זה, וניתן להבין כי הוא נלמד באופן אינטנסיבי. בהתחשב כי הנושא נלמד ביסודיות בהעמקה ובהרחבה, ניתן היה לצפות להישגים גבוהים יותר. ההישגים בשאלה זו היו בינוניים ביותר.

שאלה 9 - "מזמורי תהילים"

ממוצע השאלה היה נמוך.

סעיף ב- הציון היה נמוך מאד. על אף שהשאלה דנה בהרמוניה בעולם ובין כל הנבראים. נושא שאמור להילמד במזמור בהרחבה. תמיהה נוספת היא האנאלוגיה להרמוניה בסיפורי בראשית, אשר נלמדת בהרחבה בסיפורי הראשית, הייתה חסרה כאן.

סעיף ג- מיומנות השוואה בין מעמד האדם בתהילים ח' ותהילים ק"ד הייתה חסרה.

שאלה 10 - "ספרות החכמה-הרהורים על החיים"

ממוצע השאלה היה בינוני

סעיף ב- הקטע מן השיר של רחל המשוררת היווה עזר ומיקד את ההבנה להתנהגותו של איוב.

סעיף ג- היווה את הפריט הקשה ביותר. אחוז בוחרים בו היה קטן והציון היה נמוך. בסעיף מופיעה מיומנות השוואה החסרה לתלמידים. כמו כן בסעיף נדרש ניסוח ובניית טיעון לגבי טענה מוצגת. מיומנות שלקתה בחסר.

שאלון 1264

מיעוט תלמידים שניגשו לשאלון זה, על אף שישנן הקלות רבות לתלמידי העולים. השאלון מותאם לדרישות בבחינת עולים.

ניכר כי הפרקים הראשונים של ספר בראשית נלמדים היטב, אך סיפורי יוסף מעט פחות. ההישגים גבוהים בפרקים הראשונים בבראשית, ואילו עם ההתקדמות בפרקי ספר בראשית עד לסיפורי יוסף ההישגים בינוניים.

כך גם ניתן לראות בפרקים הראשונים בספר שמות. ההישגים בהם גבוהים ואילו ההישגים בפרקים האחרונים מעט פחות.

ניתן לראות מהם נושאי הבחירה הנלמדים בכיתה ואילו שאינם. הנושא הנבחר ביותר הוא חוק וחברה. בהתחשב במספר הרב של תלמידים שבחרו בנושא זה, ומן הסתם נלמד ביסודיות בכיתה ההישגים נמוכים. מספר הבוחרים בנושאי הבחירה האחרים (מלבד מזמורי תהלים) היה קטן מאד וההישגים היו נמוכים מאד.

להזכיר כי בחלק מנושאי הבחירה, יש לתת את הדעת בתהליכי ההוראה למידה לרקע, לנסיבות, לזמן ולסוגיות המרכזיות בהם. אלה חסרו בתשובות התלמידים וההישגים היו בהתאם. חיזוק למגמה הזו, ניתן לראות בשאלות שברובן עסקו במידע העולה מהפסוקים.

שאלה 9- מזמורי תהילים

מספר בוחרים מאד קטן והישגים גבוהים .

סעיף ב- בחרו מעט מאד תלמידים והישגים מאד נמוכים. נשאל על יסודות משלימים זה את זה בפסוקים נדונים. הקפדנו לא השתמשנו במילה "הרמוניה" שמא זה יהיה קשה לעולים החדשים, ובכל זאת התשובות היו דלות.

סעיף ג- רוב התלמידים בחרו בסעיף זה, ההישגים היו גבוהים. נדרשה מהתלמידים הדגמה של טענה מתוך פסוקי המזמור.

שאלון 1262

שאלה 1- ממוצע השאלה היה גבוה.

סעיף א- הייתה התייחסות והבנה של השאלה וההישגים היו בהתאם.

סעיף ב- השאלה הקשה ביותר, אחוז בוחרים קטן וציון נמוך. נראה כי היה קושי בהבנת הביטוי " מאפיינים אנושיים".

בחלק השני של השאלה הייתה הבנה של מהו קושי תיאולוגי, מה גם שציינו את פירוש הביטוי. הפרשנות של רש"י סייעה בידי התלמידים להבין מה קושי תיאולוגי ומה הפתרון שהפרשן מציע לפתרון קושי זה.

סעיף ג- הייתה התייחסות והבנה לטענה וההישגים היו נאים. המובאה סייעה בידי התלמידים לדייק את הטענה ולהסביר את ביטוייה בפסוקים.

שאלה 2- ממוצע השאלה היה נמוך.

סעיף א- נראה קל אך התגלה כקשה. אחוז בוחרים גבוה והציון נמוך.

בסעיף א נדרש מידע העולה מהפרק, ודווקא בו התלמידים התקשו. זאת בניגוד יחסית לשני הסעיפים האחרים בשאלה.

נראה כי תלמידים לא הבינו את הביטוי עיקרון ענישה". ביטוי מאד בסיסי בלימוד הפרק בפרט והתפיסה המקראית בכלל.

נושאי הבחירה- מספר הבוחרים בכל אחד מהנושאים היה כמעט זהה. ההישגים בכל אחד מהנושאים היו בינוניים.

שאלה 4-

סעיף א- פריט שבחרו רק תלמידים טובים וההישגים בהתאם.

שאלון 1252

פרקי בראשית הבריא, תלמידים ענו בהצלחה. הפרק האחר מסוף היחידה התלמידים ענו עליו בהצלחה פחותה.

שאלה 2- ממוצע השאלה נמוך.

סעיף א- נדרש מידע העולה מהפרק, ודווקא בו התלמידים התקשו.

נראה כי תלמידים לא הבינו את הביטוי עיקרון הענישה", בסיפור מגדל בבל. ביטוי מאד בסיסי בלימוד הפרק בפרט והתפיסה המקראית בכלל.

סעיף ב- פריט שנראה קל אחוז בוחרים גבוה והישגים נמוכים. היה קושי בהבנת הפרק ומהותו.

שאלון 1361

ניכר כי לימוד הפרקים השונים בתכנית הוא יסודי ומעמיק, עם הבנה וניתוח ראויים. ההישגים היו נאים.

עיקר הבחירה של השאלות היו מספרי התורה ומספר שמואל. נראה כי הג'אנר הסיפורי מאפשר לימוד והוראה מעמיקים יותר. מעט בוחרים היו לשאלות מספרות החכמה ומהנבואה.

השאלות השונות דרשו הבנה ויישום החומר הנלמד, כיאה לדרישה ביחידות המורחבות. המקורות שהוצגו בשאלות, היוו מסד להתייחסות והעמקת הדיאלוג בינם לבין הטקסט המקראי. תשובות התלמידים והישגיהם הנאים, הראו כי דרך הלימוד וההוראה של הטקסט המקראי, לא נשארת ברמה של הפקת המידע בלבד, אלא עוסקת בעיקר בהבניה של הידע במובן הרחב של המילה.

שאלה 5-

סעיף ב –היה פריט שנראה כקל אחוז הבוחרים בו הי גבוה אך הציון היה בינוני. למרות ההדגשה בגוף השאלה לאותם ההיבטים אליהם היו צריכים התלמידים להתייחס. נראה כי המורכבות של הנושא מעט הקשתה על ההבנה האמביוולנטית של הסוגיה הנדונה.

שאלה 7-

סעיף א – הדרישה בשאלה הייתה בעיקרה מידע הנמצא בטקסט. ההישגים הנמוכים אינם עולים בקנה אחד בהתחשב כי הנושא נלמד בכיתה.

מדינת ישראל
משרד החינוך

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' מורשת

הפקוח על הוראת המקרא

בחינוך הממלכתי

שאלון 1362

השאלון מיועד לנבחני המשנה והאקסטרינים.

ניכר כי הלימוד של הנבחנים היה נאות וההישגים היו בהתאם. הישגים יפים בכל אחד מפרקי הלימוד.

התפלגות הבחירה בין השאלות בשני הפרקים הייתה פחות או יותר זהה עם נטייה מובהקת לג'אנר הסיפורי.

יש להדגיש כי הידע חשוב, אך לא די בו. הידע מהווה בסיס להבנה מעמיקה ורחבה של הטקסט המקראי על סוגיותיו והמורכבות בו. יש לתת לכך מקום בלימוד ובדרכי ההיבחות.

שאלה 1- התגלה כפריט הקשה ביותר (יחסית), אחוז הבוחרים בו הקטן ביותר מכל הנושאים, ועם ציון נמוך יחסית לשאר הנושאים. יחד עם זאת הציון בשאלה זו הוא בינוני.

יתכן כי השאלה השואלת על מורכבות, ואמביוולנטיות בסוגיות שונות, הן אלה שמקשות מעט על הנבחנים. המידע הוצג בשאלה בשתי פנים במורכבות שלו, והנבחנים מעט התקשו להתייחס למידע על כל המורכבות בו.

שאלה 4- הפריט הקל ביותר מספר בוחרים גבוה עם ציון מאד גבוה.

עסקה בהרבה מידע העולה מהטקסט המקראי, כמו כן המקור הנלווה לשאלה התייחס לסוגיה נלמדת ובסיסית.

אני תקווה שהנתונים והתובנות הללו, יחד עם הממצאים הנשלחים אליכם, יסייעו בידיכם לדייק ולכוון את דרכי ה.ל.ה בהתאם לצרכים בית ספרים נדרשים. צוות ההדרכה עומד לרשותכם ויסייע בכל שיידרש. אתם מוזמנים ליצור עימי קשר ישיר, לכל שאלה ותהיה הנוגעת לבחינת הבגרות.

בברכה,

ד"ר - ציון

מנהלת תחום דעת תנ"ך ממי